

ዲሞክራሲን ምልካዊ ስርዓትን

ዲሞክራሲ - ብሓባር ምውሳኔ

ዲሞክራሲ፣ ህዝባዊ አመራር ሕግን ተባሂሎ ይጽዋል እዩ። ህዝቢ ኣብ ኣገደስቲ ውሳኔታት ክሳተፉ ዕድል ንዚህብ ስርዓት አመራር ዝተዋህበ መጻዕቲ እዩ። እቲ ህዝቢ፡ ኣብ ምርጫ ብምድማጽ ነቲ ናይ ምጽላው ዕድል ይረክብ። ዲሞክራሲ ካብቲ ሓደ ሰብ ጥራይ ዘምሓድረሉ ምልካዊ ስርዓት ይፍለ እዩ። ኣብ ኖርወይ ዘሎ ስርዓት አመራር ዲሞክራሲያዊ አመራር እዩ። እዚ ማለት ድማ፡ ኩሉ ኣብ ኖርወይ ዝነብር ኖርወጂያውን ኣብ ኖርወይ ክነብር ፍቓድ ዝረከበን ሰለስተ ዓመት ዝገበረን ኩሉ ሰብን፡ ሕብረተሰብ ኖርወይ ብኸመይ ክምሓደር ከምዘለዎ ናይ ምውሳኔ መሰል ኣለዎ ማለት እዩ። ቆልዑትን መንእሰያትን እውን ንኣታቶም ዝምልከት ነገር ክህሉ ከሎ፡ ርእይቶታቶም ክቕርቡን፣ ብኸልኡት ክስምዑን መሰል ይረኽቡ።

እቲ ዲሞክራሲ ዝብል ቃል ብክልተ ዝተፈላለዩ ናይ ግርኻኛ ቃል ዝቆመ ጥሙር ቃል እዩ። ዲሞስ (Demos) ህዝቢ ማለት ክኸውን ከሎ፣ ክራቲን (Kratein) ማለት ድማ ምግዛእ ወይ ምምራሕ ማለት እዩ። እቲ ብህዝባዊ አመራር ምምሕዳር ዝብል ሓሳብ፣ ቅድሚኡ ከባቢ 2500 ዓመት እዩ ኣብ ከተማ ኣቴና ጀሚሩ። ኣብ ኖርወይ፡ ማሕበረሰብ ብኸመይ ክምሓደር ከምዘለዎ ዝተፈላለዩ ርእይቶ ዘለዎን ዝተፈላለዩ ናይ ፖለቲካ ውድባት ይርከቡ። ናይ ባይቶ ምርጫ ኣብ ዚህልወሉ እዋን፡ ኩላቶም ልዕሊ 18 ዓመት ዝኾኑ ኖርወጂያውያን፡ ነቲ ዝያዳ ዝሰማምዑሉ ውድብ ብምምራጽ ድምጻም ይህቡ።

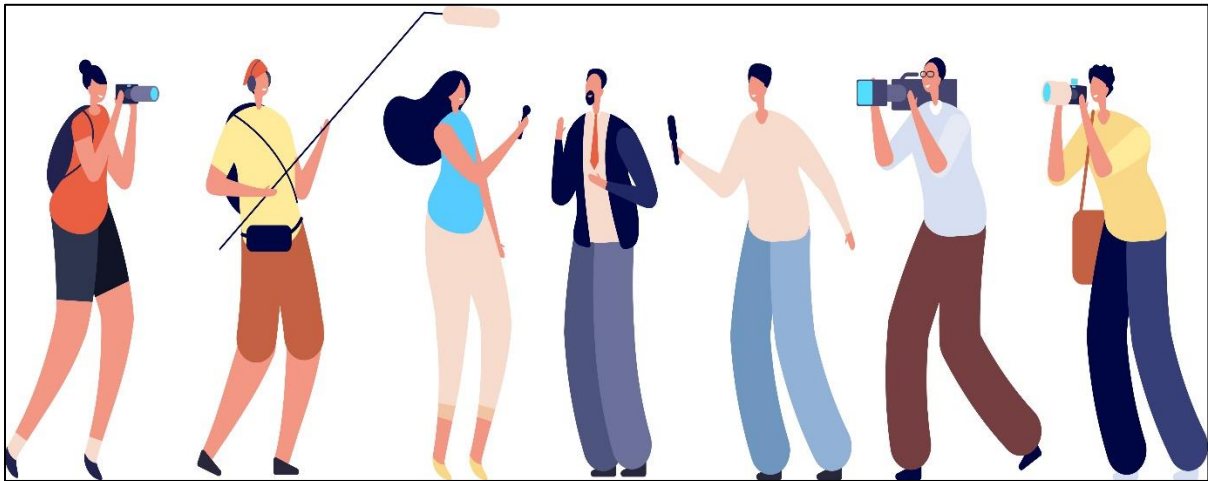
Illustrasjon: Adobe Stock Mst3r.

ናይ ምዝራብ ናጽነት

አብ ዲሞክራሲ፡ ናይ ምዝራብ ነጻነት ኣሎ። እዚ ማለት ድማ ኩሉ ሰብ ነቲ ዘለዎ ርእይቶ ክነግርን ክጽሕፍን ይኽእል እዩ። ዝኾነ መቐጻጸቲ ድማ ኣይገባዎን። ገና ካብ ብንእሽቴና ጀሚርና፡ ንሓሳባት፣ ስምዒታትን ርእይቶን ክንገልጽ ንምሃር። ተኾነ ግን ካልኣት ካብ ናትና ዝተፈለዩ ርእይቶ ክህልዎም ከምዝኽእል ኣፍልጦ ብምሃብ ኣኸብሮት ክነርኢ ክንመሃር ኣገዳሲ እዩ። እንዳዓባኻ ምስትመጽእ፡ ርእይቶታትካ ዝያዳ ትኩረት እናተዋሃቦ ይመጽእ።

ዲሞክራሲ – ናጻ ሚድያ

አብ ዲሞክራሲ፡ ማዕከናት ዜና ንዝተፈለለዩ ሓሳባት ንምቅላሕ የገልግሉ። ኣብ ኖርወይ ዝርከቦ ናይ ፖለቲካ ውድባት ርእይቶታተን ናብ ህዝቢ ክቅርቦ መታን ዝተፈለለዩ ማዕከናት ዜና ይጥቀማ። ነዚ ድማ ብፍላይ ምርጫ ክቀርብ ከሎ ይገብሮኡ። ፖለቲከኛታት፡ ሕብረተሰብና ብኸመይ ክምሓደር ከምዘለዎ ክማያዩጡ ከለዉ፡ ብተለባብኹን፣ ብጋዜጣታት፣ ብራድዮን ብኢንተርኔትን ኣቢልና ክንካታተሎም ንኽእል።

Illustrasjon: Adobe Stock MicroOne.

ምልካዊ ስርዓት – ውሕዳት ሰባት ይውስኑ

ገለ ሃገራት ምልካዊ ስርዓት ተባሂሉ ዝጽዋዕ ስርዓት ኣመሃድራ ኣለዉን። ኣብ ሓደ ምልካዊ ስርዓት፡ እታ ሃገር ብኸመይ ከምትምሓደር ዝውስኑ ሓደ ወይ ዝተወሰኑ ሰባት ጥራይ እዮም። ምስቶም ነታ ሃገር ዝመርሑ ሰባት ዘይምስምማዕ ፍቁድ ኣይኮነን። ምንግስቲ ዘይፈትዎ ነገር ዝተዛረበ ወይ ዝጸሓፈ ሰብ ስቅያትን ማእሰርትን ከጋጥሞ ይኸእል። ገለ ሰባት እውን ብሰንኪ ዘለዎም ርእይቶ ክቅተሉ ይኸእሉ እዮም።

ዝተፈላለዩ ዓይነት ምልካዊ ኣመሓድራ ኣሎ። እቲ ምልካዊ ስርዓት ከመይ ዓይነት ከምዝኾነ ዝውስኖ፡ ክንደይ ይመርሑ ከምዘለዉ ወይ መን ይመርሑ ከምዘሎን፡ እቲ ኣብቲ ሃገር ዘሎ ናጽነት ክንድምንታይ ዝተሓተ ከምዝኾነን እዩ።

- እቲ ስልጣን ኣብ ኢድ ሓደ ሰብ ጥራይ ተኮይኑ፡ እቲ ስርዓት ውልቀ መላኺ ዝመርሑ ስርዓት ይብሃል። ኣዶልፍ ሂትለር ናይ ጀርመን፣ ጆሴፍ ስታሊን ናይ ሶቭየት ህብረትን ፍራንሲስኮ ፍራንኮ ናይ ስፓይንን ኣብነታት ናይ ውልቀ መላኺ እዮም።
- እቲ ሓይሊ ኣብ ኢድ ብዙሓት ሰባት ተኾይኑ ድማ፡ ምልካዊ ጉጅለ ወይ ምልክ ውህዳን ተባሂሉ ይጽዋዕ። እዚ ድማ ኣብ ገለ ብወተሃደራዊ ጁንታን ብእንኮ ውድብን ዝምሓደራ ሃገራት ይርከብ።

ምልካዊ ስርዓት – ሓደ ድምጺ ጥራይ ይስማዕ

ኣብ ምልካዊ ስርዓት ዘለዉን ሃገራት፡ ሚድያታት ብመንግስቲ ይውነን ወይ ቁጽጽር ይግበረሉ። ጋዜጣታት፣ ራድዮን ቴሌቪዥንን፣ ነቲ መንግስቲ እቲ ህዝቢ ክሰምዖ ንዝደልዮ ነገር ጥራይ ይነግሩ። እቲ መንግስቲ ነቲ ሰባት ዝዛረቡዎን ዝጽሕፉዎን ነገር ዝቋጸጸረሉ ኣገባብ ምምያ ይባሃል።